

**SHARQ MAMLAKATLARIDA OILAVIY MUNOSABATLAR
SHAHRISABZ DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI**

Talaba: Umurqulova Safiya Sattor qizi

Telfon raqam: +998 888055907

Gmail: safiyaumurqulova@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada Sharq mamlakatlarida oilaviy munosabatlarning shakllanishi, ularning tarixiy, diniy, madaniy va ijtimoiy asoslari haqida soʻz yuritiladi. Oila institutining jamiyatdagi oʻrni, Sharq xalqlariga xos qadriyatlar, ota-onaga hurmat, er-xotin masʼuliyati, farzand tarbiyasi va zamonaviy davrda oilalarda yuz berayotgan oʻzgarishlar tahlil etiladi. Maqolada globalizatsiya va texnologik taraqqiyotning oilaviy qadriyatlarga taʼsiri ham yoritilgan.

Kalit soʻzlar: Sharq mamlakatlari, oila, qadriyat, anʼana, maʼnaviyat, farzand tarbiyasi, islom, jamiyat, globalizatsiya, oila mustahkamligi.

FAMILY RELATIONS IN EASTERN COUNTRIES

Annotation: This article discusses the formation of family relations in Eastern countries and their historical, religious, cultural, and social foundations. It analyzes the role of the family institution in society, the unique values of Eastern peoples, respect for parents, the responsibility between husband and wife, child upbringing, and the changes occurring in modern families. The article also highlights the impact of globalization and technological progress on family values.

Keywords: Eastern countries, family, values, tradition, spirituality, child upbringing, Islam, society, globalization, family stability.

СЕМЕЙНЫЕ ОТНОШЕНИЯ В СТРАНАХ ВОСТОКА

Аннотация: В данной статье рассматриваются формирование семейных отношений в странах Востока, их исторические, религиозные, культурные и социальные основы. Анализируется роль института семьи в обществе, традиционные восточные ценности, уважение к родителям, ответственность между супругами, воспитание детей, а также изменения, происходящие в современных семьях. В статье также освещается влияние глобализации и технологического прогресса на семейные ценности.

Ключевые слова: страны Востока, семья, ценности, традиции, духовность, воспитание детей, ислам, общество, глобализация, прочность семьи.

Kirish

Oila — bu insoniyatning eng qadimiy, eng muhim va eng muqaddas ijtimoiy institutidir. Har bir jamiyatning barqarorligi, ma'naviyati va madaniy darajasi, avvalo, oilaning qanday asosda tashkil topgani bilan belgilanadi. Sharq mamlakatlarida esa oila nafaqat ijtimoiy, balki diniy, axloqiy va ma'naviy qadriyatlarning markazi sifatida qadrlanadi. Sharq xalqlari ming yillar davomida o'z oilaviy qadriyatlari, urf-odatlar va tarbiyaviy an'analarini asrab-avaylab kelgan. Har bir xalqning oilaviy hayotga yondashuvi — uning dunyoqarashi, e'tiqodi va madaniy darajasining ifodasidir. Bugungi kunda globalizatsiya, texnologik o'zgarishlar va madaniyatlararo aloqalarning kengayishi oilaviy munosabatlarga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bois Sharq mamlakatlarida oila institutini tahlil etish, uning qadimiy an'analarini zamonaviy hayot bilan uyg'unlashtirish dolzarb masala hisoblanadi.

Sharq mamlakatlarida oila tushunchasi va uning ijtimoiy mohiyati

Sharq mamlakatlarida oila — bu shunchaki nikoh orqali birlashgan insonlar jamoasi emas, balki avlodlar davomiyligi, mehr, hurmat va sadoqat timsolidir. Masalan, O'zbekiston, Eron, Turkiya, Hindiston, Xitoy, Yaponiya

va boshqa Sharq davlatlarida oilaning o'ziga xos ijtimoiy tizimi mavjud. Bu mamlakatlarda oila jamiyatning eng asosiy tayanchi bo'lib, insonning ma'naviy-axloqiy kamoloti oilada shakllanadi. Oila — insonni ezgulikka, sabr-toqatga, hamjihatlik va mehr-oqibatga o'rgatadigan birinchi tarbiya maktabidir.

Sharqda oilaning barqarorligi uch asosiy tamoyilga tayanadi:

1. **Hurmat va sadoqat** – ota-onaga, er-xotinga, kattalarga nisbatan;
2. **Mas'uliyat va burch** – farzandlar, oila a'zolari oldidagi majburiyat;
3. **Mehr va g'amxo'rlik** – bir-biriga bo'lgan insoniy munosabat.

Sharq xalqlarida oilaviy qadriyatlarning tarixiy shakllanishi

Sharq sivilizatsiyalari – qadimiy Mesopotamiya, Hindiston, Xitoy, Arab va Markaziy Osiyo – har biri o'z oilaviy madaniyatiga ega.

- **Islom sivilizatsiyasida**, oila Qur'on va hadis asosida muqaddas deb qaralgan. Er-xotin munosabatlari “mehr”, “halollik” va “mas'uliyat” tamoyillariga asoslanadi.
- **Xitoyda** Konfutsiy ta'limotiga binoan, oila jamiyatning asosiy birligi hisoblanadi. “Ota-onaga itoat” — insoniylikning eng oliy shaklidir.
- **Hindistonda** esa “karma” va “dharma” tushunchalari asosida oilaviy hayot diniy axloq bilan chambarchas bog'langan.
- **Yaponiyada** “ie” (uy) tizimi mavjud bo'lib, unda oilaning har bir a'zosi o'z roliga qat'iy amal qiladi.

Sharq oilasining ildizi chuqur — u jamiyatning ma'naviy poydevorini mustahkamlovchi eng muhim tizimdir.

Sharq oilalarida ota-onaning o'rne va farzand tarbiyasi

Sharq xalqlarida ota-onaga hurmat eng oliy qadriyat hisoblanadi. Ota oilaning boshlig'i, himoyachisi, mas'ul shaxs; ona esa mehr-oqibat, sabr-toqat va tarbiya timsolidir. Farzandlar esa ota-onaning umrining davomidir. Shu sababli Sharq oilalarida “katta farzand kichiklarga namuna”, “farzand otaning yuz ko'zi” kabi tushunchalar mavjud. Farzand tarbiyasi faqat oilaning emas, balki butun jamiyatning burchi deb qaraladi. Islomda “Farzand — xalqning kelajagi” degan fikr mavjud. Farzandning axloqiy, ma'naviy va ruhiy tarbiyasi oilada boshlangan holda, maktab va jamiyat orqali davom etadi.

Er-xotin munosabatlari: hurmat, mas'uliyat va sadoqat

Sharq madaniyatida er-xotin munosabatlari juda nozik va muqaddas qadriyatdir. Ular o'zaro mehr, ishonch, sadoqat va mas'uliyat asosida quriladi.

Islom ta'limotida aytilganidek: “Er ayol uchun libosdir, ayol esa er uchun libosdir” (Qur'on, Baqara surasi, 187-oyat)

Bu oyat ularning bir-biriga bo'lgan himoya, muhabbat va sadoqatini ifodalaydi.

O'zaro hurmat oilaning mustahkamligini, mehr esa uning barqarorligini ta'minlaydi. Sharq oilalarida ayolning o'rne alohida e'tiborga loyiq. U nafaqat ona, balki tarbiyachi, madaniyat saqlovchisi, uy tinchligining kafolati sifatida qadrlanadi.

Zamonaviy davrda Sharq oilalarida yuz berayotgan o'zgarishlar

XXI asrda globalizatsiya, internet, migratsiya va iqtisodiy o'zgarishlar Sharq mamlakatlaridagi oilaviy hayotga ham ta'sir qilmoqda. Bunga quyidagi holatlar misol bo'ladi:

- Kichik (nuklear) oilalar sonining ortishi;
- Ayollarning ta'lim va mehnat faoliyatida faol ishtiroki;
- Nikohdan oldingi tanishuv va mustaqil turmush qarorlarining ko'payishi;
- Oilaviy qadriyatlarga texnologik vositalarning (ijtimoiy tarmoqlar) ta'siri.

Shunga qaramay, Sharq xalqlari milliy qadriyatlar va urf-odatlariga sodiq qolmoqda. Yangi zamon talablari bilan an'anaviy qadriyatlar o'rtasida muvozanatni saqlash eng muhim vazifadir.

Sharq oilalarida ayolning o'rni va huquqlari

Sharq jamiyatlarida ayol qadimdan oilaning yuragi hisoblangan. Bugungi kunda u nafaqat uy bekasi, balki:

- ✓ ta'lim oluvchi,
- ✓ ishlab chiqarishda faol ishtirok etuvchi,
- ✓ siyosat va jamiyatda o'z ovozigacha ega shaxs sifatida tan olinmoqda.

Masalan, O'zbekiston, Qozog'iston, Turkiya va Malayziya kabi mamlakatlarda ayollar davlat boshqaruvida, ilm-fanda, san'atda va ijtimoiy hayotda faol ishtirok etmoqda. Biroq Sharq oilalarida ayolning oila oldidagi mas'uliyati — bolani tarbiyalash, oilada ma'naviy muhitni saqlash — hanuz asosiy qadriyat sifatida e'tirof etiladi.

Oilaviy qadriyatlarning yosh avlod tarbiyasidagi roli

Oila – millat ma'naviyatining tayanchi. Yosh avlodning axloqiy, ma'naviy, intellektual shakllanishida oilaning o'rni beqiyosdir.

Sharq oilalarida bola:

- ❖ kattalarni hurmat qilishni,
- ❖ halollikni,
- ❖ sabr va mehnatsevarlikni,
- ❖ mehr-oqibatni,
- ❖ milliy g'ururni o'rganadi.

Bugungi kunda oilaviy tarbiya jarayonida ota-onalarning pedagogik savodxonligini oshirish, diniy-ekstremistik ta'sirlardan himoya qilish va sog'lom oilaviy muhitni shakllantirish dolzarb vazifalardandir.

Xulosa

Sharq mamlakatlarida oila — bu milliy g'urur, axloqiy barqarorlik va ma'naviyat manbaidir. Uning ildizlari qadimiy tarix, din va urf-odatlariga borib taqaladi. Zamonaviy davrda oilaning mohiyati o'zgargan bo'lsa-da, uning asosiy qadriyati — mehr, hurmat va mas'uliyat o'zgarmaydi. Sharq xalqlarining ma'naviy qudrati aynan oilaning mustahkamligi bilan o'lchanadi. Oila institutini mustahkamlash, yosh avlodni oilaviy qadriyatlarga sadoqat ruhida tarbiyalash — jamiyat barqarorligi va millat kelajagi kafolatidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Qur'oni Karim. – Toshkent: “Toshkent islom universiteti” nashriyoti, 2016.
2. Karimov I.A. *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
3. Avloniy A. *Turkiy guliston yoxud axloq*. – Toshkent: Ma'naviyat, 1992.
4. Hasanboyeva O. *Oila pedagogikasi*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.

5. Jo'rayev M. *Oila va ma'naviyat*. – Toshkent: O'zbekiston, 2019.
6. Konfutsiy. *Lun Yuy (Suhbatlar va mulohazalar)*. – Pekin, 2005.
7. G'ulomov X. *Sharq falsafasi va ijtimoiy qadriyatlar*. – Toshkent: Ma'naviyat, 2012.
8. UNESCO. *Family and Social Change in Asia*. – Paris, 2018.